

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Jertfa

unui suflet curat!

O foarte plăcută surprindere a avut Direcțiunea gimnaziului nostru român din Brad zilele acestea.

Un țăran din Petrești (lângă Zam, cercul Dobrei), cu numele Ioan Bota, a trimis episcopiei gimnaziului o epistolă și niște bani, scriindu-le așa:

„Fraților! văzind eu lucrul dvoastre cel frumos și măreț, din datu lui Dumnezeu ajut și eu la pregătirea școlii gimnaziale din Brad. Că gândesc că oiu avea și eu un fiu ori o rudenie să vină sub streșina acestei școli! — ajut și eu cu 5 coroane“.

Ioan Bota.

Laudă Ție, iubitul nostru frate Ioan Bota! De o mie de ori laudă sufletului Tău bun!

Că într'adevăr înălțătoare de suflet este pilda pe care Tu, cel cu inimă nobilă, o dai prin asta obștei celei mari a neamului.

Că corpul profesoral a făcut caldă chemare către marele public, — noi încă am scris, rugând pe mari și pe mici, să ajutore pornirea de a astringe fondurile de lipsă pentru înălțarea gimnaziului din Brad, acolo unde toți am dori să-l vedem înălțat.

Și s'a și arătat un început de bun răspuns la aceste chemări. Bradul însuși a aranjat un concert care a dat un spor frumuseții fondului gimnazial, — Orăștia i-a urmat, trimițând peste 1500 cor. aceluși fond, și era nădejde că și alte centre bogate în Români vor urma așa, — dar' s'a cam o-păcit nobila pornire.

Și acum iaca vine un țăran, și, din îndemna propriu, dă o pildă măreață la miile și zăcile de mii de Români ce ar putea face ceva, *cit de cit*, pentru mărețul scop, la care ne cere ajutor gimnaziul din Brad.

Fratele nostru țăran Ioan Bota din Petrești, par'că ne grăește prin fapta sa:

»Tu și tu și tu, care n'aveți privilegii ori n'aveți putere a chema la voi în sat ori în oraș corul cutare, ca să cînte și să adune ceva pentru ajutorarea școlii dela Brad, — fă ce fac și eu: *trimite de-adreptul macar atîta cit ai fi dat la concert ca taxă de intrare!* Că de ar veni în satost ori în orașu vost teologii cântăreți, ai merge la concert cu toată familia și ai plăti 5—6 coroane pentru intrare (și alte 10 cor. crîșmarului pe de-ale gurii): închipuește-ți că ieși parte la concertul acela, căci deși nu auzi cântarea lor, dar' e plin aerul de muzica caldă a glasurilor chemătoare, cari cer să dăm ajutor acestui așezămînt nobil, — vino dar', frate Române, țăran

ori domn, și plătește-ți intrarea la ascultarea acestei muzici nobile! Că și eu o plătesc pe a mea«.

Așa pare că ne grăește fratele Ioan Bota. El n'a auzit concertul dela Brad, Băița ori Orăștie, dar' a auzit muzica chemătoare prin rostul foilor noastre, și iaca ce frumos răspuns el acelei chemări.

Doamne, ce bucurie pentru slujitorii culturii poporului nostru, ce înălțare de suflete s'ar produce, dacă miile de Români cărturari, ar trimite și ei, fără rugări deosebite, nu 5, dar' macar 2—3 coroane, ca țăranul I. Bota din Petrești!

În scurtă vreme am vedea întrupat un ideal, de care azi stăm încă prea departe, de a vedea și această biserică a culturii noastre naționale, care predomină un mîndru colț de pămînt românesc, — a o vedea înălțată la rangul de templu măreț, falnic, alături de mîndrele temple din Blaj, Brașov, Năsăud și Beiuș.

Deșteaptă-te Române! Înțelege și arată-te înțelegător! Și jertfește unde e cu drept și cu cale să jertfești!

Sufletele fericitorilor întemeietori ai acestui gimnaziu, ar avea atunci praznic în ceruri și cu ochii scaldăți în lacrimi de fericire ar privi pe pămînt la bunii lor nepoți și urmași.

Să le dăm acest privilegiu de bucurie!

(»Libertatea« va publica cu laudă pe acei, cari însuflețiți de mindra pildă a fratelui din popor, vor urma-o, trimițînd și ei Direcțiunii gimnaziului din Brad, prinosul lor modest, cit de cit, un fel de taxă de intrare la concertul caldilor chemări ce s'au adresat poporului nostru în privința asta! Trăiască cei-țe vor urma pilda!)

Marelui Căpitan.

Țarul rusesc a numit, îndată după războiul cu Turcii, proprietar al Regimentului rusesc de Vologda pe Regele Carol al României. E acesta obiceiul între state, că își numesc de proprietari ai unor Regimente brave, pe cutare Domnitor al țărilor vecine.

Acum că Regele Carol își sârbează iubileul de 40 ani de domnie, Regimentul rusesc de Vologda a trimis încoronatului său comandant-proprietar, drept dar de iubileu, o minunată *sabie de onoare*, pe care i-au dus-o zilele astea o deputație de ofițeri ai regimentului cu colonelul în frunte.

Pe povîrniș.

Dacă e să se adeverească, — și să vor adeveri! — prezicerile foilor maghiare, apoi nu mult va trece, și noul guvern va veni cu schimbări de legi, cari să fie de tot neplăcute și nepriincioase neamurilor nemaghiare din țară. Așa „Bud. H.“ zice, că lupta deputaților nostri în dietă le-a deschis ochii să vadă, că în viitor conducerea comitatelor e amenințată de naționalități. Că dacă vor aduce legea electorală nouă, care să sporească alegătorii, apoi multe comitate pot cădea cu totul pe mîna nemaghiarilor, cari vor trimite membri în congregații tot oameni de-ai lor.

Ca să preîntîmpine această „primejdie“ (ei zic „primejdie“, la dreptate), ziarul maghiar propune, că guvernul la facerea legii de alegeri să revadă și trebile comitatelor și să iee din mîna comitatelor acele arme

(adecă drepturi ce le au azi) care, zice, ca mine să pot întoarce contra noastră (a Ungurilor dela putere).

Iaca o proocie că s'a vor tăia din drepturile ce le au azi congregațiile comitatelor, întrucît acelea ar putea fi bune și nemaghiarilor, și, firește, li-să vor da alte „drepturi“ de strivire a nemaghiarilor.

Tot așa proocete, că legea de naționalități va fi schimbată și asprită față de noi.

Puneți numai piparcă pe toate, că vă vor ustura odată pe voi înșivă, rău de tot, ochii de ea!

Deputați rom. la Londra.

În zilele de 23 până la 25 Iulie s'a va ținea în Londra Conferența de pace (interparlamentară), la care iau parte deputații din dietele aproape tuturor statelor din Europa, ba și din alte părți de lume, chibzuind cum s'ar putea ajunge la aducerea unei păci trainice și drepte între popoarele lumii?

Și așa-tan vor lua parte, printre alții, deputați din Ungaria ca și din România și de aiurea. Pîn'acum din Ungaria iau parte numai deputați unguri, — de data asta, precum află P. R. din Pesta, vor merge la conferență și trei deputați români: Dr. Alexandru Vajda-Voevod, Dr. Aurel Vlad și Dr. Iuliu Maniu, folosind privilegiul pentru a lumina pe frunții celorlalte neamuri, cu cari vor veni în atingere, despre stările naționale din Ungaria.

Prigonirea foilor.

Foilor noastre românești li-să pregătește de oamenii noului guvern kosuthist, zile de încercări.

Căci văd ei bine, că frunții neamului mai ales prin foi își trimit zilnic însuflețirea lor la grosul poporului. Și văd și știu ei bine, că de n'ar fi foile, în multe locuri ei ar putea urma munca lor de soboli, cari sapă la rădăcina neamului nostru, cu mai mult noroc! Dar' așa nu prea pot, că foile noastre stau ca străjile și urmăresc ori-ce mișcare a ocîrmuitorilor și o tilcuesc, poporului chiar ca și cum ar vedea că colo ori colo mușuroiul vrea să spargă țelina noastră națională, și arătînd celor din a-propiere că unde e primejdia, aceea sar și zădărnicesc munca sobolului!

De aceea oamenii ocîrmuirii dau acum goană asupra acestor străji, asupra foilor, că de le-ar putea amuți glasul lor, apoi ar fi cîștigată pe jumătate lupta întregă! Așa cred ei.

Noi însă nu credem, și știm că nu va fi așa! Glasul foilor noastre n'o să-l poată amuți. Căci și bărbații ce le conduc și și poporul, vor ști aduce toate jertfele ce li-să cer pentru ele, ca pentru străji de neapărată lipsă peste hotarele neamului.

Iată acum știrile despre cele mai nouă prigoniri ce sunt puse la cale:

Impotriva foi „Unirea“ din Blaj, să scrie că a pornit procurorul numai patru procese de-odată! Sunt în lucrare și vor veni la pertractare nu peste mult.

„Libertatea“ are și azi în temniță la Seghedin un redactor, pe dl Iuliu V. Ioanovici și sunt

alte două procese pornite asupra ei, pentru lupta ce a dus-o în vremea alegerilor de deputați.

„Tribuna“ dela Arad e luată și ea de nou la goană pentru un articol al unui tînar student.

„Orizontul“, revistă politică lunară dela Cluj, a dlui Vasile E. Moldovan, are și el proces.

Asemenea „Poporul Român“ din Pesta un proces.

Iși fac procurorii „praznice“, căci la atari procese s'ar pot bate mai năzdrăvani în piept și pot huli pe luptătorii români și neamul pentru care aceia s'ar expun în focul luptei.

Scopul însă, de a spăimînta ori a amuți foile noastre naționale, nici pe departe nu și-l vor ajunge prin aceste silnicii.

Din dietă

Sedința dela 6 Iulie n.

Dep. Dr. St. Petrovici.

Urmînd a vorbi la Răspunsul ce s'a se de Maestății Sale, pentru vorbirea cu care a deschis dieta, dl deput. Dr. St. Petrovici zice printre altele:

În decursul ocîrmuirii politice trecute, s'a făcut de-oparte între poporul maghiar, de altă parte între popoarele nemaghiare o spurtură atît de lată, că acela, care dorește să ne înțelegem, trebuie să se ferească de ori-ce frază frumos sunătoare și de ori-ce aprindere.

Noi (deputații nemaghiari) n'avem încredere în guvern din o sută și o mie de pricine. Unele le-au spus deputații din partidul național, cari au vorbit mai înainte, altele le vom spune. Această neîncredere a noastră, e destul ca să nu primim planul de adresă făcut de guvern.

Eu voi să vorbesc numai la două împrejurări. Este ceva în acest plan de adresă (răspuns), ce n'ar trebui să fie, și nu este ceva, ce ar trebui să fie. Planul de adresă zice... că și de acum înainte „ne vom da silința a validă cu tot zelul direcția „națională“ în instrucția publică (școli). (Strigări: Foarte la loc!) Eu zic că nu-i la loc și va și spun pentru-ce nu. După părerea mea dezvoltarea în direcția „națională“ (maghiară) înseamnă, că de acum înainte voiți să maghiarizați și mai mult școlile. (Strigări zgomotoase în stînga: Foarte corect!)

Dar' Ungaria-i stat poliglot, și această nu s'a poate tăgădui. (Larmă zgomotoasă în stînga extremă). Dezvoltarea în această direcție a școlii este pe de-oparte nedreaptă, pe de altă parte luarea în bătaie de joc a învățămîntului.

Căci a vrea să maghiarizezi cu sila, este nedrept, pentru-că nime pe lume n'are dreptul să ne iee ceva ce nu el ni-a dat, cu atît mai puțin are statul dreptul să ne iee cea mai scumpă comoară: naționalitatea. (Larmă zgomotoasă și îndelungată în stînga extremă. Aplauze zgomotoase în partidul național). Precum au dreptul să-și păstreze și să-și dezvolte naționalitatea lor alte națiuni, bunăoară națiunea maghiară, așa avem și noi drept! Din același izvor dat de Dumnezeu... (Larmă zgomotoasă în stînga extremă. Aprobări în partidul național).

Prezidentul: Vă rog să ascultați în liniște.

Dr. St. Petrovici... izvorește dreptul fiecărui om a-și păstra și dezvolta naționalitatea; această lege firească este mult mai puternică de-

cît toate legile cite le-ați făcut d-v. și cite le veți mai face! (Larmă zgomotoasă în stînga extremă. Aprobări în partidul naționalist). Repet deci: maghiarizarea cu sila este nedreptăte! (Larmă zgomotoasă și strigăte: Ești din țară și duceți-vă în România)... Duce-se în România cine-i din România. A noastră țară-i aici! Noi rămînem aici, ori v'ar place, ori nu v'ar place!

Arpad Kun: Binevoiiți a iubi această țară!

Dr. St. Petrovici: Am avut și am de gînd să vorbesc domol, dar' aici e greu așa ceva! (Iaritate în stînga extremă).

Dar' scopul de a maghiariza nu este numai nedrept, ci totodată și păgubitor, chiar pentru țară însași. Țara n'are lipsă numai de cetățeni, cari vorbesc limba maghiară!

Arpad Kun: Dar' are lipsă de cetățeni, cari simțesc ungurește!

Dr. St. Petrovici: Pofțiți, faceți școală pentru așa ceva (Zgomot) și introduceți examen și din... simțire! (Zgomot).

Prezidentul: Rog frumos pe d-nii deputați să binevoiască a nu ține cu vorbitorul alături de alte vorbiri. Aceasta-i în contra regulămintului. Dacă urmați zgomotul am să vă numesc pe nume.

Dr. St. Petrovici: Țara n'are lipsă de cetățeni, cari știu ungurește, ci de cetățeni deștepți (strigăte în stînga extremă: de cetățeni cu gînd curat)... de cetățeni deștepți, cari sunt în stare să înțeleagă și patriotizmul în curățenia sa.

Cine a avut privilegiu să învețe copii, știe cit e de greu a face pe copil chiar în limba maicei sale, să înțeleagă ce vrem să-l învățăm. Acum își poate închipui ori și cine la ce sfîrșit am ajunge, dacă am vrea să-l învățăm pe copil într'o limbă pe care n'o pricepe! Multă trudă și mult timp perdut.

Eu presupun la poporul maghiar cel puțin atîta simț de drept, cit presupun la celelalte popoare, prin urmare nu vreau nici să cred, că nu ar ținea de scump și la alții ceea-ce ține pentru sine ca scump, și ar voi să ne iee limba, naționalitatea.

I. Zakariás: Nime nu vrea să vi-o iee!

Dr. St. Petrovici: Mă rog de iertare, d-voastră vreți să ni-o luați!! Pentru-că d-voastră vreți să ne maghiarizați! E maghiarizarea cu sila cu puțință? Da sau ba? (Larmă zgomotoasă. Președintele înzadar sună clopoșelul). Și dacă da, cum? Eu zic că nu-i cu puțință nici-cum! Doară ați făcut în 1879 legea despre învățarea în mod obligator a limbii maghiare. Și ce ați ajuns? Ați supărat părinții, cari își trimit copilașii la școală ca să-și cîștige cunoștințe, și ați supărat copilașii. Alt rod n'a dus această lege. Ce ar urma din aceasta? Că să scoatem din vigoare această lege și să dăm curs fireș școlii, ca fiecare să învețe în limba, în care poate mai ușor învăța! Dar' ce învățătură scoateți d-voastră din lipsa asta? Aceea, că trebuie să să înțelegeți încă munca, ce în decurs de atîția ani n'a dat nici un rod.

Dl deputat Visontai, spune că la 1848 Maghiarii au votat 200.000 de honvezi și au plecat la luptă pentru marea cauză a patriei. Slovaci, Sîrbii și Românii însă au pornit în contra maghiarimei. Această n'o primesc întru toate, pentru-că trebuie să spun, că o parte a României a ținut cu maghiarimea. Eu însu-mi cunosc honvezi bătrîni Români, cari au luptat alături de maghiarimea. Cînd i-am întrebat de ce au făcut aceasta, mi-au răspuns: „Am luptat pentru-că credeam că lupta s'a poartă și pentru libertatea noastră“. Apoi i-am întrebat: „Dar' acum ați mai merge să vă luptați?“

„Nu, — mi-au răspuns — pentru-că nu mai avem încredere!“

Dl deputat Visontai deci nu slă-

bește, ci întărește punctul nostru de vedere. Dacă vrea maghiarimea să aibă sprijin și la noi, la nemaghiari, atunci să se îngrijească ca și trebuințele noastre să se mulțumească, altcum să poată întîmpla ce la 1848 în parte s'a întîmplat!

Ni-s'a pus și întrebarea: de ce nu am venit aici ca partide naționale deosebite? Cred că răspunsul nostru e mai simplu în formă de întrebare. Cum v'ați putut d-voastră însoți? Cum s'au putut însoți partidele d-voastre, trei partide cu programe contrare, trei partide, cari totdeauna s'au bătut între sine? De ce v'ați unit d-voastră? Așa-i că v'ați unit pentru-că ați văzut că constituția e în primejdie?

Și pe noi, pe nemaghiari, ne-a unit primejdia de obște, primejdia ce ne amenință în urma felului cum s'a cinstesc legile și urma legilor ce aveți de gînd să le faceți! E doar iucru cunoscut, că cine să simte a-suprit, își caută tovarăși în năcaz. Așa s'a întîmplat, că noi. Români, Slovaci și Sîrbii ne-am unit într'un partid strîns.

Din planul de răspuns al guvernului văd, că scopul d-voastre nu este a pune capăt acestor stări, ci din contră: pe terenul școlar voiați să faceți schimbări, cari vatămă și mai mult drepturile noastre!

Vă siliți a face lumea să-i pară ca și cînd Ungaria în adevăr ar fi stat „național maghiar” (Larmă zgomotoasă. Strigăte: E în lege). În lege poate să fie ori-și-ce — deși nici în lege nu s'a zice nicăiri: „stat național maghiar”. (Contraziceri zgomotoase. Mișcare, larmă. Să auzim! Să auzim!)

G. Nagy: Nu trebuie să-l înterupem atîta, pentru-că atunci nu mai gata! (și dl deputat Nagy era flămînd)...

Dr. St. Petrovici: Ungaria nu-i Franția, nu v'are provocați deci la Franția! (Aprobări și strigăte: Și Franția nu-i Ungaria).

Nu primesc proiectul de adresă prezentat de comisie, ci cel înaintat de dl deputat Polit.

Dep. Cor. Bredicean.

Coriolan Brediceanu. Imi pare rău că nu ne-am putut înțelege din înția zi. Părerea mea este, că chiar dacă vom mai lua cuvîntul cîți am luat până acuma, și dacă vom urma discuția tot în alvia de până acuma, putem să vorbim până la Sf. Mihai și tot acolo vom ajunge, unde suntem astăzi! (Zgomot președintele sună).

Respinge apoi învinuirea ce s'a aruncat deputaților naționaliști, că ei poate numai de acea vorbesc așa de mulți și așa de mult, ca să atîțe lumea străină contra Ungariei. Respinge și învinuirea că și din dietă vreau numai să atîțe neamurile nemaghiare din țară, contra Ungurilor. Arată cit de nedrepte-s aceste învinuiri. Ei lucră acolo în dietă pentru a apăra drepturile poporului, nu pentru a atîțe pe nimenea. Arată că deputații nostri sunt pizmuiți de cei maghiari că de ce au cîștigat ei deputații în cercurile românești cutari, dar' le dovedește și aceea că părinții deputaților maghiari de azi, erau mai drepti în privința asta, ca fiii lor.

La 1848 cugetau altfel despre acest lucru cei-ce au întemeiat parlamentarismul ungar. Lui Makay Sándor, care fusese deputat în dieta ordinilor, i-s'a imbiat la 1848 cercul dela Zorlent, dar' el a răspuns că *deoare-ce cercul este curat românesc, ar fi o crimă să-și pună acolo candidatura, cît timp poporul, legea și regele vreau, ca cercul să trimită un deputat în care are deplină încredere!*

„Așa erau părerile la 1848, și nu cum spune deputatul Balogh că azi acela trebuie să fie deputat, pe care îl sprijinesc — gendarmii, puterea statului și cei dela centru; acela care vine în cerc cu patalamaua iscalită de Kossuth și cu recomandăția, că dînsul este „singurul” candidat și mîntuitor! Noi nu avem și nici nu ne trebuie scrisori dela nimeni. Noi nu luptăm, pentru ca să fim aleși, ci luptăm împotriva volnicilor celor dela cîrmă.

Vorbitorul arată mai departe, că adevărata bunăînțelegere între popoarele țării numai în felul arătat de răspunsul naționalităților să poate ajunge.

Spune că partidele kossuthiste acum la putere, strigă mereu, că stăpînirile de pîn'acum au fost păcătoase neîtrebnice. Și noi spunem așa! — zice deput. Brediceanu. Iar' dacă e așa și voi vreți stări nouă, mai bune, apoi să nu primiți tot felul lui de a umbla cu popoarele nemaghiare, ci să căutați altă cale, căci în mocirla felului de stăpînire a vechii ocîrmuiri, nu putea prinde rădăcini o floare bună și frumoasă, cum ar fi floarea păcii dintre popoarele din țară!

Rînd pe rînd oamenii politici maghiari s'au amestecat de gîndul, că aici trebuie scos și din pămînt un stat național curat unguresc! Și dorința lor asta a crescut mereu ca un scorpion, a cărui înțepare devine din ce în ce mai veninoasă! Și imboldul ei n'a fost, că trebuie să se sprijinească binele țării, ci să se creeze stăpînirea, pe care dl deputat Veress Iósef a zugrăvit-o cu cuvintele că: „Ungurule stăpîn în această patrie”. (Aprobări în stînga extremă). *Asta este adevărat, dar' nu e singur stăpîn! Și eu îi sunt tovarăș și vreau să am parte și la stăpînire!* (Vii aprobări și aplauze pe băncile naționaliștilor). Cît timp și eu plătesc dările, cît timp fiul meu face armata, cît timp sunt gata a lua și eu arma pentru patrie, dacă e trebuință, — am dreptul să-mi cer partea și din viața publică!

Le dovedește că deputații din tabăra kossuthistă nu cunosc pe naționaliști deloc, că vorbesc despre ei ca despre străinătate îndepărtată, dovadă zvonul nedrept, că s'ar fi însoțit cu socialistii internaționali ori nemeșimea domnoasă.

Face de ris pe deputatul Balogh Ernő care zice în o vorbire a sa că legea de naționalități, care cuprinde drepturi și pentru naționalități, — a bancrotat! (adece s'a dovedit cu vremea așa de nenorocită, că e ca bancrotată și va trebui schimbată mai „înțelepțește”).

Eu însă zic, spune domnul deputat Brediceanu, că cel-ce n'a deschis încă prăvălie, nu s'a poate să — bancroteze! Și adevărul este, să sub firma egalității naționale (îndreptării deopotrivă, precum cere acea lege) încă nu s'a deschis prăvălie! Din contră, domni și-au dat toată silința, ca această prăvălie să nici nu s'a deschidă și legea naționalităților să nu s'a îndeplinească!

Le aduce aminte de părinții lor dela 1848, cari, deși mari Unguri, dar' altfel vorbeau și voiau să pornească față de popoarele nemaghiare. Dieta din Seghedin, ținută în Iulie 1849 a votat o hotărîre cu putere de lege, în care zicea:

„În privința felurilor limbi și a bisericilor de rit grecesc, până ce s'a vor lua măsuri în organizația constituției, ce s'a va face — parte pentru liniștirea cetățenilor nemaghiari, parte pentru a fi ca îndreptar pentru măsurile viitoare ale guvernului, să hotărîrește:

1. Dezvoltarea liberă națională.
2. Ca limbă a dietei, administrației și judecătorilor, întrebîndu-să limba maghiară ca limbă diplomatică, pentru întrebîntarea celorlalte limbi din țară să hotărîrește:
3. La dezbaterile comunale ori cine poate să ia cuvîntul ori unguerește, ori în limba mamei sale, iar' protocolul să va redacta în limba aceea, care s'a va stabili după liberă alegere (a celor din sfatul comunal).

Așa au stabilit la 1849. Și după legea în vigoare, comunele azi încă își aleg liber limba oficială. Dar' dacă întrebîntează limba lor maternă la sfătuirii, nu e mai puțin adevărat, că aproape nu este comună, în care notarul să iee protocolul în aceeași limbă oficială!

Ce ne folosesc dar' în Ungaria legile, dacă la aplicarea lor s'ar urmează contrar, și dacă s'a socotește drept patriotism, cînd cineva vatămă legea, cînd nu are respect pentru poporul al cărui slugă este!?

Că ce însemnat lucru e acela, ca limba protocolului la sfaturile reprezentanților comunale, să fie limba poporului, limba pe care o înțeleg toți membrii acelor reprezentanțe, — dl deputat o arată prin faptul adus înainte de un deputat Sîrb, că în ședința reprezentanței unei comune sîrbești, s'a hotărît să se de

compierilor (focarilor) un ajutor de 1000 fl. Asta atunci odată, pentru ceva trebuințe. Notarul ungar însă, luînd protocolul unguerește, a mai adaus dela sine vorbele „pe fecare an”, și oamenii neștiind unguerește n'au putut controla protocolul și acela s'a întărit la instanțele de sus și azi comuna nu s'a mai poate scăpa de acel arunc, înțat pe capul ei din blăstămăția cu limba protocolului!

Iaca de ce bună e rînduiala ca limba protocolară să fie limba poporului din comună.

Tot atît de luminos arată distinsul fruntaș bănățan, urmările proaste a faptului, că nu s'a țin prescriesele legii de naționalități față de școalele populare, și de limba din ele, ci s'a strimtoarează aceea prin imbulzirea limbei maghiare.

„Afurisit este duhul acela al politicei de azi, — zice dl Brediceanu, — care a făcut ori vrea să facă din preoți și învățători agenți (spioni) politici în mîna guvernului! Iar' Tisza K. să falea în vremea lui, că a stîrpit de tot naționalitățile (neamurile nemaghiare)! Mă mir cum a putut scoate din gura lui așa ceva (o așa minciună!) un ministru președinte!

La un loc, pe cînd dl Brediceanu îi ardea mai rău, spunîndu-le: „După toate astea ce mai vreți? Nu v'are de ajuns, că toate încercările v'au rămas zadarnice, mai faceți alte probe?” — în dietă s'a făcuse zgomot mare. Atunci dl Brediceanu le trînti în obraz vorba:

— Vă rog să fiți numai cu răbdare, că și noi răbdăm destul de 1000 de ani.

Și așa mai departe i-a mai hărțuit încă vre-o jumătate de cîas, spunîndu-le multe adevăruri, cum demult nime nu le-a spus în față jupinilor din Pesta.

In numărul viitor vom da părți alese și din vorbirile celorlalți deputați, căci aproape toți au vorbit și au vorbit bine! — Acum n'am mai avut loc.

Correspondență

Grevă de mineri, în Zarand.

— Din umilirile bieților lucrători. —

— 19 Iulie 1906.

Onorată Redacțiune!

Marți în 17 Iulie băieșii dela băile de aur „12 Apostoli”, din Ruda, Barza, Musariu și Valea-Morii s'au pus în grevă, nevrînd să mai între în baie, iar' pe cei cari încă nu știau despre aceasta, i-au oprit pe drum. Numărul tuturor lucrătorilor puși astfel în „grevă” (împotrivire de a mai lucra) s'a urcă la 3600. — Iată unele din pricinile acestei greve-împotriviri:

Să știe că partea cea mai mare a băieșilor și lucrătorilor dela aceste mine (băi) sunt Români. Domni dela băieșag țin pe oameni în lucru cu o plată de tot mică, zicînd că Români nostri s'a pot mulțami și cu 50—60 cr. la zi, că mai au acasă și mălaiu și astfel nu le fac plată mai de loc. Dacă s'a întîmplat că primind băieșii un lucru cu acord (cu ruptul) și și-au făcut mai bine de 2 cor. îndată li-au stricat tocmeala, dîndu-le pentru același lucru plată tot mai puțină, așa că în timpul din urmă ajunseră mulți băieși, ca după 18—20 de zile de lucru, să capete 7—8 fl. și mai puțin. Lucrul a rămas tot așa, stările nu s'au îndreptat. Dar' acum a izbucnit nemulțumirea și azi lucrătorii nu mai vreau să între în baie până nu s'a vor îndrepta toate. — Un prepus sau „hutman” cum le zic ei, are plată fixă 40 fl. la lună, afară de aceasta lumină, lemne și locuință, și peste aceste în toată luna percente și remunerațiune câte 100—140 fl., iar' sudoarea bietului băieș plătită cu 15—20 fl.

Altă pricină a grevei este, că băieșii dacă ajungeau la lucru mai tîrziu ca la 6 oare dimineața, li-s'a pune pedeapsă de 1 cor. până în 2 cor.

Apoi o mulțime de detrageri din plata lor, pentru școala de stat a băieșagului, pentru casa morboșilor, pentru preot, — așa că la plată bietul muncitor s'a trezește aproape cu mîna goală.

Imbunătățirea acestei sorți și-o cer acum lucrătorii. Marți în 17 Iulie n., lucrătorii dela Gurabarza, 1200, au

părăsit lucrul și au pornit ceata întreag spre Brad să-și înștiințeze la direcțiunea băilor, greva. Dar' gendarmeria din Brad, vestită prin telefon, a eșit în calea lor în drum, și i-a oprit a intra în oraș, decît o deputație dintre ei. Direcția neștiind ce să le răspundă atunci îndată, a zis să-și dea cererile în scris. După ce la grevă s'au alăturat și lucrătorii din toate celelalte băi din acest ținut, peste 3000 de inși, — ei și-au înaintat în scris cererile lor. Printre altele cer ca:

1. Fiecare băieș spărgător de piatră (la vinele de aur sub pămînt), să aibă plată după lucrul lui, dela 3 până la 6 cor. pe zi. Dacă fiind locul greu de lucrat, nu poate ajunge prin munca sa la atîta, să i-s'a socotească cel puțin 3 cor. de ziua de lucru. 2. Rîznarii (cari scot cu riznele, lăzi mari pe roate, piatra din băi afară) și încărcătorii din baie, precum și alte soiuri de lucrători, să aibă 3—4 cor. pentru ziua de 10 ore de lucru. 3. Copiii să aibă nu 25 cruceri de zi ca până acum ci 1—2 cor., căci numai haine și încălțăminte s'a rup de 4—5 fl. lunar. 4. Să înceteze pedepsele cari pe fiecare lună s'a urcă la sute și mii de coroane. 5. Să se închee contract cu toți lucrătorii, pe temeiul acestor condiții.

Direcțiunea băilor unite, nu a primit nimic din aceste cereri. De aceea geva urmează încă.

S'au adus gendarmi și un batalion de soldați din Arad.

Dar' pacnicii muncitori nu le dau privilegiu de amestec.

Solgăbirăul Candrea a fost dat poruncă gendarmilor să puște asupra băieșilor, cari s'au fost adunat în ziua întîie în număr de vre-o 1600. Gendarmii nu au folosit arma, căci băieșii nu vreau sînge, ei vreau drepturi mai bune. Au ieșit la fața locului o comisie dela căpitanatul băilor dela Zlatna. Azi Vineri în 20 Iulie s'a vor începe iar' pertractări între advocații băieșilor de o parte, și între directorul și căpitanul de băieșag de alta parte.

Sfîrșitul nu s'a știe cum și cînd va fi.

A. L.

Incheierea anului școlar 1905/6 în Brad.

Noi, Zarandenii, suntem mindri că avem gimnaziu în Brad. În ziua ss. apostoli Petru și Pavel gimnaziul nostru și-a încheiat al 37-lea an de lucrare pentru a neamului românesc lumina.

Abia o vîrstră de om! Și totuși cu cît s'a sporesc anii vieții lui, cu atît mai mult dovedește înțelepciunea fericților conducători dintr-o anii 1861—1868, cari erau fericții I. Pipoș, Dr. Iosif Hodoș, Iosif Bașa, Amos Frincu, etc. cari însuflăți de duhul dumnezeesc al Marelui Andreiu, au pus temeiul unui așezămînt, care în veci va mărturisii despre vrednicia lor: au asigurat urmașilor lor drepturi, pe cari ei cu evlavie trebuie să le cultive.

Incheierea anului școlar s'a petrecut astfel:

Joi dimineața la 8 oare profesorii au condus școlarii la biserică. Acolo prin cîntări pioase au mulțumit bunului D-zeu, că le-a dăruit sănătate, bună-înțelegere și spor în învățătură.

După serviciul divin s'au intrunit în sala de gimnastică. Erau de față mulți părinți și un număr public ales, cu dragoste față de a neamului înaintare. Corul cîntat: Bine ești cuvîntat, Ca un glob de aur, Copii români; școlarii au declamat poeziile: Lăutarul, de Oct. Goga, A. fulemile, de I. Arany și Die Wohnung des Glücks, de Uhland, — Directorul a raportat despre decursul anului trecut.

Am aflat, că au fost înscriși 200 școlari și anume 153 în gimnaziu și 47 în școala primară. Școlarii s'au purtat bine. Din 187 clasificați 177 au purtare bună. Sporul în învățămînt e mulțumitor. Din 187 școlari ord. 31 sunt clasificați cu calcul foarte bun, 48 cu bun, 57 cu îndestulitor, 51 cu neîndestulitor. Dintre cești din urmă numai 17, adică 10% din numărul total, sunt

îndrumați să repeteze clasa, iar' ceilalți au să facă examen de îndreptare din cite 1 ori 2 obiecte.

Clasificațiunea mai aspră ca în trecut s'a motivat cu nuziuța profesorilor de a pregăti astfel școlarii cari termină cele 4 clase în Brad, în cît și fără a simți vre-o greutate deosebită, să poată urma ori-unde gimnaziul superior.

Școlarii cu calcul foarte bun s'au premiați cu cărți alese. Toți au fost îndemnați să se poarte bine și pe acasă, cu cei cari vor urma la alte școale, să-și aducă aminte de institutul nostru și să știe, că după purtarea și vrednicia lor îl va judeca lumea.

S'a amintit de însuflețirea, ce a arătat tinerimea, care a absolvat școala noastră, mai ales candidații de învățători și preoți din seminarul „Andreian” din Sibiu, de a deștepta interes față de acest institut prin concerte și producțiuni, din al căror venit curat reprezentanța gimnazială a pus temeiul unui fond, din care să va zidi un gimnaziu nou, cînd D-zeu va binecuvînta jertfa curată.

În fine s'au împărțit atestatele, s'a vestit, că anul școlar 1906/7 s'a va începe la 1 Sept. v. a. c.

Astfel s'a încheiat anul școl. 1905/6 în Brad, — după un nou an de muncă, care a așezat în un nou șir de oameni ai viitorului, temeiurile științei de care au lipsă în viață, pentru a fi folositori neamului, bisericii și societății.

NOUȚĂȚI

Monumentul eroilor dela Biskupitz.

Simbata trecută s'a dezvălit în curtea casarmelor dela Orăștie, monumentul ridicat de regiment în memoria eroilor dela Biskupitz. E o frumoasă columnă pătrată de marmoră, avînd scris în față nemțește, la dreapta românește și în stînga unguerește, că monumentul e ridicat eroilor căzuți, cu glorie în lupta numită, iar' pe spatele numelor celor căzuți. În virful columnei e pus culcat steagul regimentului scos de ei glorios din războiu, iar pe steag stă aplecat cu arpile deschise mare, și cu privire schinteatoare, vulturul cu două capete, pajura casei Domnitoare, ținînd strîns sub arpile sale steagul glorios și păzindu-l cu jaluzie nobilă, să nu fie cumva atins de vre-o mână dușmană!.

E o idee simbolică frumos executată și monumentul e impunător.

S'a dezvălit cu parazi militare, premerse de serviciu divin catolic, la care locul organelor l'a ținut muzica militară, executînd în chip admirabil 3 cîntări sfînte, prescise la această missă. Batalionul de infanterie, ieșit sub arme, a dat, în decursul slujbei, patru salve de onoare.

Ce a urmat de aci încolo, a fost un lucru tare penibil, neplăcut, pe alocurea chiar revoltător de sentimente, atît pentru ofițerimea ce voia să aibă zi de sărbătoare, cît și pentru publicul civil și pentru soldații inșiși.

Sfîrșindu-și slujba din cortul campestru, a ieșit popa catolic militar și a pășit în fața batalionului de feciori, — *aproape toți Români!* — și le-a ținut o vorbire prin care preamărește vitejia celor căzuți la Biskupitz, le spune despre scumpa patrie și Tron, de datorințele nobile ale soldatului pentru ele, etc., toate bune și frumoase, dar' popa le vorbește unguerește și bieții soldați îl pricepeau cît și piatra dela spatele lui! Am auzit pe mulți sergenți și subofițeri de printre public, arătîndu-și foarte aprînși nemulțumirea lor, zicînd: „Dar' asta ce fî? Cine-l pricepî ceva? Că în tot batalionul nu-l pricepură 10 feciori! Scandal!”

A urcat apoi colonelul, comandantul regimentului, lîngă monument, și a rostit soldaților discursul comemorativ, slăvind și d-sa pe bravii înaintași cari acum 40 de ani au dat proba de foc. Spune că regimentul 64 era nou, înființat abia de 6 ani, din cite un batalion dela alte 3 regimente și că pătase nou steagul pe care deja la 6 ani dela înființare l'a dus în foc și l'a scos acoperit de glorie! Vorbînd de lupta dela Biskupitz d. colonel spune:

— „Noi avem azi între noi o mărturie mută despre acea luptă, e acest steag, azi zdrăntuit, care atunci era nou”... etc.

Această vorbă a d-lui colonel a făcut o impresie foarte rea la publicul atent, căci doar arangiatorii dezvoltării invitase anume pe veterani, soldații ce mai trăseseră încă din cei-ce au fost chiar în acea luptă, în care aproape tot al doilea om a căzut mort ori plin de sînge din rînilor ce a căpătat, — și veniseră 46 de atari veterani din tot comitatul, ba și din Bănat și aiurea, și stau aci printre public deoparte, nebăgați în samă, cu medaliile lor pe pept, — și dl colonel spune cu emfază că d-sa are aci o măturie mută, steagul, iar pe cele 46 de măturii vii, nici nu le observă, nici nu le pomenește cu un cuvînt, decum să le fi pus la loc de onoare, înaintea trupelor în umbra statuei... După pacostea cu predica ungurească la feciorii români, asta a fost a doua pacoste nu mai puțin penibilă.

Un căpitan a rostit apoi românește vorbirea d-lui colonel, și — firește — fiind vorbirea numai o traducere a celei germane, nici dînsul nu a pominit cu nici o vorbă pe veteranii sfințiți de focul războiului, și care ei au dat privilegiu sărbării de azi.

Era în program că vorbirea să fie tradusă și ungurește. Băgînd însă arangiatorii de seamă că Ungurii lipsesc toți demonstrativ dela desvălire, nevrînd să vadă și cîntescă vulturul cu două capete, — au făcut că vorbirea ungurească să nu să mai țină, ne-fînd cui (și mai ales că soldaților li-să torăise ungurește de popa). A treia pacoste, care a jignit gros pe Unguri.

A urmat predarea monumentului în grija și paza orașului, proprietarul casarmelor. Erau de față în numele orașului cei doi senatori, dnii D. David și Szász P. (primarul fiind dus la instalația fișpanului la Deva). Colonelul, încungiurat de toți ofițerii, a predat statua prin o vorbire germană. Dl senator Danil David, fiind, ca mai bătrîn, substitutul primarului, a primit în samă monumentul, dînd răspuns în limba română, că, în numele orașului, primește acest monument. D-sa a rostit cîteva cuvinte însușite întru memoria eroilor, sînge din sîngele nostru, pentru cari s'a înălțat monumentul.

Vorbirea dlui David a aprins rău de tot pe Sași, mai rău ca pe Unguri, căci unii ar fi așteptat să vorbească nemțește, alții ungurește, — iar d-sa, foarte corect, a vorbit românește, căci la orașul nostru limbile germană, maghiară și română, sunt egal îndreptățite, toate trei sunt oficioase ale orașului și fiecare funcționar e chiar dator a vorbi și în reprezentanță și aiurea, în limba sa maternă. Destul că Sașii de-oparte, Ungurii de alta, și poate ofițerii de a treia, au văzut și în asta o penibilitate a sărbării. Deși aci așa a fost corect!

Dar' oare dl colonel al Regimentului 64. înțeles'a macar după vorbirea dlui substitut de primar D. David, nedreptatea ofenzătoare ce a făcut limbii românești atunci, cînd pe invităriile la sărbare, n'a pus și această limbă, care aici la noi nu e străină, ci chiar egal de oficioasă cu celelalte?

A urmat defilarea trupelor pe dinaintea monumentului și a colonelului. Dl major Berger, pusese deja pe veterani, cinstiții frați ai celor căzuți, lingă monument, ca soldații de azi să difileze pe dinaintea lor, dîndu-le, cum să și cade, stîmă, ca la unii ce au trecut prin focul războiului. Foarte corect. Așa să și face peste tot locul. Cînd colo colonelul dă poruncă că nu, ci și veterani să se pună în pluton (Zug) înaintea batalionului, ca prim pluton după muzică, și să defileze ei pe dinaintea lui, a colonelului. S'au pus cei 46 de bătrîni în șir și, spre lauda lor, au defilat în front frumos pe tactul muziceii, așa de voinicește, ca și trupele tinere. Cu ochii în lacrimi să văzură ei încă odată în „Zug“, mergînd pe muzică și salutînd umbra fraților lor căzuți acum 40 de ani!... Publicul român îi coperi cu strigăte: „Să trăiască!“

Dar' murmurul de nemulțumire porni de nou în public, că de ce colonelul pune pe niște veterani venerabili, să defileze ei înaintea dsale, ca niște regruți, în loc să se pună dînsul în fruntea soldaților și să defileze pe dinaintea lor, dîndu-le toată cînteca ce să cade la a-tari eroi? Sau dacă chiar a dorit așa, de ce nu a pus la aripa lor ori în mijlocul plutonului lor, steagul, pe care doar' ei l'au dus întii în foc și l'au sfințit cu glorie? Sau, după de-

filare, de ce n'a oprit macar, acest pluton de veterani dela care a primit, ba pretins, salutul soldătesc, și mergînd la ei, să le fi mulțumit, să le strîngă slăbitele mâni, ca la eroi? Nu!

Ci-i-a lăsat desconsiderați, în curtea casarmei, fără a-i învrednici de un cuvînt. — Pau împărțit apoi pe cîțiva la companii să capete ceva de mîncare, pe alții la casina ofițerilor și pe 5 i-au pofțit la banchetul oficios. Nimeni însă n'a mers la mesele lor, nici la casarmă, nici la casină, să le zică macar aci un cuvînt de atenție ca la eroi, a căror faptă să prăznuiește!

Ce rost are ridicarea unei statue, unui monument? Rost curat educativ. Aceea de a să face prin monument școală, de a să arăta pildă în curagietoare, generațiilor de mai tîrziu.

Ce au putut învăța soldații de azi din desvălire asta? Aceea, că în zadar te duci în luptă și treci prin primejdiile morții, și ești erou, că rîndurile viitoare de soldați, cele care nici n'au văzut fața unui grenadir, ci cel mult și-au zîngănit săbiile pe asfalturile orașelor, — acele rînduri viitoare de soldați nici vor sta cu tine de vorbă, nici vrednic de a-ți strînge mîna cu care tu ai strîns arma în război, nu te vor afla!.

Oare dacă, în loc de a pune pe veterani să i-să închine d-sale, dl colonel s'ar fi pus d-sa cu sabia trasă în fruntea ostașilor și închinînd steagul înaintea veteranilor, fi saluta d-sa în chip sărbătoresc, — ce vedeau și ce învățau din asta soldații de azi?

Dar' nu mai cercetăm, că ar fi încă multe de spus...

Dacă dezvălire asta să făcea peste 20 de ani, cînd din soldații dela Biskupitz nu mai era în viață nici unul, — sărbarea ar fi fost neexcepționabilă, reușită, — azi însă a fost în prea multe părți rău arangeată.

Străduințe economice laudabile fac băncile noastre, unde numai pot. „Grănișorul“ din Dobra convoacă adunare generală extraordinară pe ziua de 11 August n., la care va hotărî înmulțirea capitalului social al băncii, și schimbarea de lipsă în statute. Să nădăjduiește, cu drept cuvînt, că după aceasta banca „Grănișorul“ va lua un avînt și mai frumos, la ce îi și dorim din inimă tot bunul spor! „Cordiana“ banca din Fofeldea deschide dela August încolo o filială în opidul Agnita, dînd privilegiu popoului român de acolo a să adresa la o bancă românească.

Perderea alor 7535 suflete într'o lună. De nu ni le-ar spune statisticele oficioase, nici nu le-am crede. Da-i așa. În ministeriu să ține samă de plecarea de din țară a locuitorilor, ca și de venirea în țară a străinilor, pe temeiul pasapoartelor ce să dau ori a știrilor dela granițe. Și lună de lună să adună aceste date laolaltă și să dau la iveală în public prin foi și cărți. De curînd s'a gătat adunarea cifrelor celor plecați din țară în luna Maiu a anului de față, și a ieșit la iveală că în această o singură lună au plecat din țară 14.403 oameni, între cari aproape 9000 au mers cu gînd de a nu să mai întoarcă, iar vre-o 2000 s'au întors din afară în lăuntru în acea lună. Cei mai mulți au mers tot la America. Din ei a treia parte au fost Unguri. În felul acesta țara a avut pierdere de 7535 suflete într'o singură lună, — și aproape în toate lunile anului asta ține tot așa.

Mult pot puțin buni împreună. Frații nostri dela Hunedoara au făcut și fac frumoase eforturi pentru înălțarea școlii române de acolo, care într'o vreme încetase de tot, ear' zelul unui grup de buni Români, mai ales din generația tină, au reînviat-o, aducînd un învățător harnic, pe dl Andrei Ludu, teolog abs., iar mai tîrziu o a doua putere didactică. Și în vreme ce odată această școală încetase cu totul, azi ea e cercată de peste 80 de copii români, cari fac frumos spor în învățatură. În năzuința lor asta, Români Hunedoreni au fost și sunt ajutați și de ven. consistor din Sibiu cu o subvenție potrivită ca ajutor la susținerea școlii, iar' astan, precum știm, cele două bănci din loc au votat, una, „Corvineana“ 800 coroane, iar' alta, „Agricola“ 400 cor., ajutor pe tot anul școlii. În acest fel ea va fi bine sprijinită.

Dar' și vrednicește. Căci și examenul din anul acesta a adus deplină mulțumire părinților cari își trimit aci copiii lor la învățatură.

Acum aflăm, că harnicul conducător al școlii, dl Andrei Ludu, care e totodată dirigentul unui brav cor mixt format de dsa din tineretul orașului, va da în zilele acestea un concert la Hunedoara, altul la Hațeg și poate și aiurea, cu scop ca din venitele lor să pună temeiul la un fond școlastic pentru numita școală, fond care să fie o asigurare a viitorului școlii.

Iată o pornire vrednică de toată lauda, și pe care tot Românul de bine de prin locurile unde frații Hunedoreni să vor înfățișa, e dator a o sprijini cu toată inima și cu — pungașița sa. Căci oameni buni și a-lergînd după lucruri bune, sunt aceia cari le cer sprijinul.

Puțini erau la început acești buni, dar' au dovedit strălucit că „mult pot puțin buni împreună“ și azi numărul lor a sporit și faptele lor pentru cultura națională s'au înmulțit, — cu drag să asculte dar' chemarea lor aceea, căroa să vor adresa!

Convocare.

Adunarea generală a despărțămîntului Orăștie a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura popoului român“ să convoacă prin aceasta pe ziua de **Joi 20 Iulie (2 August) a. c., la oarele 2 p. m.,** în biserica gr-or. din Orăștie.

Ordine de zi:

1. Deschiderea adunării.
 2. Raportul secretarului și al casarului.
 3. Alegerea unei comisii pentru cenzurarea rapoartelor de sub 2, și a unei comisii pentru înscrierea de membri și încasarea taxelor.
 4. Prelegere despre „Pîrghia înaintării economice“ sau însumătatea întovărășirilor, de Vasile C. Osvadă, — și a doua prelegere: Folosul întovărășirilor economice pentru valorizarea poamelor, de Const. Baicu.
 5. Eventuale alte prelegeri, ce vor fi a să înființa la prezidiu înainte de adunare.
 6. Rapoartele comisunilor.
 7. Alegerea a doi delegați la adunarea generală a Asociațiunii.
 8. Propuneri.
- Toți inteligenții Români și peste tot toți cei buni și doritori de înaintarea culturii românești sunt cu drag invitați la această adunare.

Orăștie, 2 Iulie n. 1906.

I. Popovici, Adrian Cristea,
dir. desp. secretar.

Convocare.

Prin aceasta să convoacă adunarea cercuală a despărțămîntului Brad al „Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura popoului român“, pe **Duminică în 16/29 Iulie a. c., la 11 ore a. m.,** în biserica română gr-or. din Hălmașiu.

(Programul obicnuit).

La această adunare sunt invitați a participa membrii despărțămîntului Brad al „Asociațiunii“ și toți, cari să interesează de înaintarea popoului român.

Brad, 4/17 Iulie 1906.

Dr. P. Oprîșa, Adam Demian,
dir. desp. not. desp.

Producție teatrală. În aceeași zi tinerimea studioasă dă în Hălmașiu producțiune teatrală împreună cu joc, la care va lua parte multă inteligență din Zarand. Să speră a fi o adevărată convenire culturală.

Turneul Z. Bărsan. Artistul Zaharie Bărsan, făcînd un turneu de reprezentății prin Ardeal, arangiază Sămbătă în 8/21 Iulie a. c. o serată teatrală în pavilionul de vară la hotel „Central“ în Sebeșul-săsesc. Inceputul la orele 8 seara. Program: 1. „Slugă la doi stăpâni“, comedie în două acte de Goldoni, localizată de Zaharie Bărsan. 2. Declamație. 3. „Furtuna casnică“, comedie într'un act de Paul Ferieu.

Prețurile de intrare sunt moderate: locul I: cor. 1.60, locul II: cor. 1.20, și loc III: 80 fl., iar' de stat 60 fl. După teatru urmează dans.

Socialiștii din Pesta pregătesc pe 22 Iuliu mari demonstrații în contra

gubernului. Vor ținea și o adunare publică vorbind despre: „Gubernul și poporul“.

In Biscarea (lingă Piski) își va ținea în 5 Aug. Desp. Deva al Asociațiunii adunarea cercuală. Va fi și o prelegere cu skiopticonul, predată de trimișii despărțămîntului Orăștie, invitați de frații dela Deva.

Instalarea fișpanului nou la Deva s'a făcut Sîmbăta trecută. A fost cit să poate de — sərbădă. Vorbiri „oficioase“, neinsușite, de musai, — și apoi o masă mare, la care, ca la mîncare (vinul era gratis) oamenii s'au dus, dar însușite vai de loc.

Românii au lipsit dela această sărbare neînsămnată, și numai 2-3 înși au mers, cit să le spună adevărul pe care ei, cetele de capuri pururea plecate, sunt siliți să-l ta că. Le-a spus-o dl Dr. V. Bontescu, sincer, ales, curat, că fișpanul acesta e un „fișpan născut mort...“ Dar' Pau înecat zbierețele scriboșilor mameleci și lingăi, încit deși a vorbit mai departe, abia să auzea ce le mai spune. Dl Dr. Bontescu însă, le-a spus lucrurile luminate și adevărate, cum îl știm că e în toate vorbirile dsale.

Moarte. Cornelia Neamțu, din Dobra, după un morb lung și greu a răposat în 16 Iulie dim., în al 23 an al etății.

— Bartha Lajos, protopopul ev. ref. unguresc dela Orăștie a răposat în 16 Iulie n. în etate de 63 ani.

Fie-le țărina ușoară.

La Uifalău desp. Blaj al Asociațiunii, își ține adunarea gen. în 22 Iul. și în legătură cu adunarea să face petrecerea de vară din partea tinerimii. Săra, prelegere cu skiopticonul.

„Prăvălia Românească“.

Frații nostri din Bucovina au înființat în Cernăuți o mare prăvălie, căreia i-au dat chiar firma de „Prăvălia Românească“, care e o întreprindere comercială mai mare, un fel de „Conzum“ cum s'au făcut unele și pe la noi, la noi fără noroc, dar' la frații Bucovineni cu noroc! Iată ce ne spune „Gazeta Bucovinei“ din Cernăuți în numărul dela 12 Iulie n.:

„De-ale „Prăvăliei românești“. În ziua de sf. Petru să deschide filiala de mult înființată din Frumosu, și să împlinește una din cele mai mari dorințe ale Frumosenilor.

„În timpul din urmă s'au mai înființat filiale în Balaceana și Dorna-Candrenilor și să vor deschide și aceste filiale în vara aceasta. Filiala cea mai nouă din Vatra-Dornei dă nainte de minune!

Prezidentul Prăvăliei pleacă Sîmbătă la România, spre a intra în legătură directă cu comercianții cei mai vestiți din București și din Galați“.

Iată o scurtă notiță care ne aduce știre despre o lucrare economică foarte prețioasă la Români Bucovineni, și par'că varsă nouă nădejde în sufletele noastre cele cam desnădăjduite de sfîrșiturile „Conzum“-urilor de pe la noi, — căci ne arată că totuși să poate face spor și au viitor aceste întreprinderi, — doar' că noi n'am avut oamenii conștiențioși și pricepuți de lipsă. Să nădăjduim însă că i-om avea acuși și vom da atunci și noi mai cu bine nainte și pe acest teren!

Petrecere de vară arangiază tinerimea română din Diciosintmărtin la 2 August n. 1906, în sala hot. „Național“. Venitul curat este destinat pentru scopuri filantropice.

Prețul de intrare: Pentru persoană: 1 cor. 60 fleri, pentru familie 4 cor.

Groznică faptă a săvîrșit zilele astea contra sa însuși un preot ce mergea cu trenul înspre Croația. Trenul avea să se apropie de niște locuri prăpăstioase, unde el merge tare pe sus și sub el să desface o prăpastie de stînci colțuroase. La stația de nainte de această prăpastie, preotul din vorbă începă a fi din cale afară neliniștit, nervos, palid și par'că și ochii îi căzuse mai tare în cap. El sta afară în ambit și privea întunecat prin fereastra cupeului. De-odată intră în cupeu și își împărți toți banii, un pumn de argint, la soții de călătorie. Acesta abia să desmeteciră din mirarea că el le dă lor banii, cînd eșind după el în ambitul vagonului, îi văzură în ușa deschisă la colțul dinainte și cînd sosiră la prăpastie, nenorocitul preot să repezi din ușa cu capul în jos în prăpastie. Călătorii opriră îndată trenul cu opritoarea de primejdie, dar' deja prea tîrziu. Trupul necunoscutului preot era tot grămadă, zdrobot în fundul

prăpastiei. Trenul porni mai departe și la stația cea mai apropiată dete știre. Au eșit oamenii poliției, dar' n'au putut afla cine să fie desnădăjduitul ce în acest chip și-a făcut sfîrșit nesuferitei vieți.

Automobilul (trăsura mînată cu putere de benzin) a unui Gara Ilés din Pesta, alergînd nebunește prin stradele orașului, a călcat în 17 Iulie sub roatele sale o fetiță nevinovată de 5 ani, care nu s'a știut feri din calea năroadei mașine.

Copil cu obrazul mîncat de porc. O înforțoare nenorocire s'a întimplat în comuna Nevoieș (dela Deva peste Murăș): Femece economului Lazar Iuga a mers după oarece la o vecină a ei și și-a lăsat copilul de 3 luni în o troacă jos în casă. Intr'aceea un porc a intrat în casă și a dat de copil și toată i-a mîncat carnea de pe obraz! Cînd nenorocita mamă a venit acasă, l'a găsit plin de sînge și cu obrazul tot sfîșiat și îmbălat de porc. Copilul e în spitalul din Deva în îngrijire, că n'a murit încă.

Mulțumită. Din incidentul morții regretatei mele scumpă mamă, văd. Ana Vișia n. Berghian, mi-au adresat din partea bunilor consingeni, amici și cunoscuți sincere condolențe, pentru cari neputînd mulțumi fiecărui în special, pe această cale le exprim mulțumitele mele. Zlatna, 23 Iunie 1906. Octavia Sebeșan.

Alegerea dela Lipova s'a sfîrșit cu căderea candidatului național Dr. I. Marta, — dar' totuși a pus pe gînduri foile ungurești, cari au groază și numai vîzînd că și aci să ridică poporul Român. Azi fără succes, dar ca mîne poate biruitor. Ele scriu tare îngrijite pentru asta.

Desmîntire. Știrea dată și de noi pe fața întie, după „Poporul Rom.“ despre mergea deputaților nostri la Londra, să desminte.

Syrup de zmeură „DEMETER“

I. calitate — curat numai din suc de zmeură preparat

1 kilogram costă 1 cor. 20 fl., ¼ kilogram 40 fl.

Să capătă în: farmacia Vlad (lingă colegiu).

Calfă și învățacel pentru prăvălia de modă a subscriului, să primește imediat. Schuster Sándor comerciant în Deva.

In prăvălia de băcănie, ferărie, porcelan și sticlă a subscriului să primește

Un învățacel care să aibă etatea dela 14 ani în sus. Sunt preferiți tinerii, cari au absolvat clase gimnaziale, reale ori comerciale și posed atît în scriere, cit și în cetire pe lingă limba română și pe cea maghiară și germană.

Cei cari doresc să se ofere la:

Ioan Cutean, comerciant în Brad (Hunyadmege).

O CALFĂ și doi învățacei de prăvălie. să primesc numai decît în prăvălia mixtă a subscriului.

Condiție bună și durabilă. Învățaceii să aibă vreo 2 clase gimnaziale ori reale.

Cei-ce pe lingă limba română, cunosc și limbile maghiară și germană, ori macar una din ele, — sunt preferiți.

Ioan Rob comerciant ORĂȘTIE (Szászváros).

Casă de vînzare în Sebeșul-săsesc.

Subscrisul pun în vînzare din mână liberă, casa mea aflătoare în strada „Marenburger G.“ Nr 1.

Informațiuni mai de-aproape a să cere subscriului:

Friedrich Scherer păpușar (Schuhmacher) în Sebeșul-săsesc. (Szászsebes).

„AGRICOLA“, însoțire economică de magazin și anticipații în Hunedoara — gazdasági raktár és előleg szövetkezet Vajdahunyadon.

CONVOACARE

P. T. membri ai Însoțirii economice de magazin și anticipații »AGRICOLA« din Hunedoara—Vajdahunyad, sunt poftiți a lua parte conform statutelor, la **a IV-a ADUNARE GENERALĂ ORDINARĂ**, care să va ținea **Duminecă în 29 Iulie st. n. a. e., la orele 3 d. a.**, în localul însoțirii în Hunedoara, cu următoarea ordine de zi:

1. Deschiderea și constituirea adunării generale. — 2. Raportul Direcțiunii și proiectul de bilanț. — 3. Raportul comitetului de supraveghere. — 4. Împărțirea profitului curat. — 5. Absolutoriu Direcțiunii și comitetului de supraveghere pentru gestiunea 1905/6. — 6. Sortarea alor 2 membri ai Direcțiunii, conform §-lui 29 din statute. — 7. Alegerea alor 2 membri în Direcțiune, în locul celor sortați. — 8. Hotărâre asupra înființării fondului de penziuni pentru funcționarii însoțirii. — 9. Eventuale propuneri în sensul statutelor.

Hunedoara, la 16 Iulie 1906.

DIRECȚIUNEA

Bilanțul general pe al IV-lea an de gestiune

ACTIVE — VAGYON	K	f.	K	f.
Cassa în număr — Készpénz			3446	25
Bucate: — Gabona:				
în magazin — a raktárban	5683	59		
în Schluss-uri — kötésekben	6121	60	11805	19
Cambii în portofoliu — Váltótárca			122980	—
Avans. pe vite și lomb. — Előlegek marhákra és lomb. üzlet			15412	20
Salda-Conti — Számlák			6769	35
Efecte proprii — Érték papirok			470	—
Magaziile și casele proprii — Saját házunk és raktáraink			23997	62
Bon la alte bănci — Bon más intézeteknél			370	03
Mobiliar — Felszerelés	1017	10		
Amortizare — Leírás	101	70	915	40
Capital restant — Hátralékos alaptőke			3790	—
Spese de fondare — Alapítási költségek			460	64
Diversi debitori — Adósok			2574	06
			192990	74

Zárszámadás a IV-ik üzleti évről

PASIVE — TEHER	K	f.	K	f.
Capital însoțit — Szövetkezeti alaptőke	40050	—		
Fond de rezervă — Tartalék alap	5000	—	45050	—
Depuneri spre fructificare — Betétek			71950	99
Bucate în Schluss-uri — Gabona kötésekben			6121	60
Reescompt — Visszámla			47660	—
Cont-Corent — Folyó-számla			15176	60
Dividendă neridicată — Fel nem vett osztalék			191	18
Interese anticipate transit. — Átmeneti előleg. kamatok			1369	50
Profit curat — Tiszta nyereség			5470	87
			192990	74

Contul Profit și Perderi pe timpul dela 1 Iulie 1905 până la 30 Iunie 1906.

ESITE — KIADÁSOK	K	f.	K	f.
Interese: — Kamatok:				
pentru depuneri — betétek után	3270	28		
ptr. Cont-Cur. și reescompt — folyó és visszámla után	5609	08	8879	36
Dare: — Adó:				
directă — egyenes	495	59		
10% după inter. depun. — 10% betéti kam. után	327	02	822	61
Salare — Tiszti fizetése			4079	88
Spese: — Költségek:				
porto, tipărituri, luminat, încălzit, etc. —			826	39
porto, nyomtatványok, világítás, tüzelés, stb.			79	86
Timbre — Bélyegek			800	—
Chirie — Ház- és raktár bér			101	70
Amortizare — Leírás			5470	87
Profit curat — Tiszta nyereség			21060	67

Nyereség- és Veszteség-számla 1905. július hó 1-étől, 1906. június hó 30-ig.

INTRATE — BEVÉTELEK	K	f.	K	f.
Venite: — Jövedelmek:				
dela bucate — gabona üzlettől			4175	77
dela escompt — váltó leszámítás után				
inter., prov. și comp. — kamatok, jutalék és díjak	11575	80		
dela Cont-Corent — Folyó-számla után				
inter., prov. și comp. — kamatok, jutalék és díjak	2339	70	13915	50
dela interese de efecte — Érték papirok után			30	—
Provizioni (dela agenturi, mijlocuri, etc.) —				
Jutalék és díjak (bizomány, képviselők, stb.)			1889	40
Chirie — Házbér				
pentru casele proprii — saját házunk után			1050	—
			21060	67

Directorul executiv:
Vasile C. Cavadă m. p.,
intéző igazgató.

Hunedoara — Vajdahunyad, 30 Iunie 1906.

Contabilul:
Alexe Manea m. p.,
könyvelő.

Prezidentul direcțiunii:
Dr. George Dublesiu m. p.,
igazgatói elnök.

Cassier:
Nicolau Macrea m. p.,
penztárnok.

MEMBRII DIRECȚIUNII: — IGAZGATÓSÁGI TAGOK:

Dr. George Dublesiu m. p.,

Nicolau Macrea m. p.,

Nicolau Rimbaş jun. m. p.

Smit Feri m. p.

George Rain m. p.

Teofil Tulea m. p.

COMITETUL DE SUPRAVEGHIERE: — FELÜGYELŐ BIZOTTSÁG:

Conturile prezente le-am revidat și aflat în deplină ordine: — Jelen számlákat felülvizsgáltuk és teljes rendben találtuk:

Daniil David m. p.,
prezident — elnök.

Dr. August Dragits m. p.

Dr. Victor Bontescu m. p.

Constantin Dăncilă m. p.

Manasie Iar m. p.

Irimie Muntean m. p.

Învățacel
de prăvălie

care să aibă câteva clase gimnastice, să cunoască cit de cit limbile folosite aici, și din casă bună, — să primește în prăvălia de manufactură a subscribului.

Ioan Lăzăroiu
omer lant în ORĂȘTIE.
(Szászváros.)

PRACTICANT

găsește aplicare numai decit, în cancelaria notarială a subscribului.

Tot aci un scriitor bun, să primește în condiție stabilă.

Petru Damian

1-2 notar ceroual în BERIUU
(Berény, u. p. Szászváros.)

Sz. 946—1906. végrh.

Arverési hirdetmény.

Közhirre teszem, hogy a dévai kir. járásbíróság 1904 évi 8993 sz. végzése következtében Dr. Vlad Aurél ügyvéd által képviselt Grünbaum Ignác javára, Androsoi Ioana s. t., ellen 120 K 30 fill. s járuléka erejéig foganatosított kielégítési végrehajtás után le foglalt és 750 K becsült következő ingóságok, u. m.: széna, süldők, két kád szilvával nyilvános árverésen eladatnak.

Ezen árverés a szászvárosi kir. járásbíróság 1906 évi V. 645/4 sz. végzése folytán 120 K 30 fillér tőkekövetelés, ennek 1904 évi márczius hó 15 napjától járó 6% kamatai 1/3% váltódíj és eddig 37 K biróilag már megállapított költségek erejéig Kosztesden alperesek lakásán leendő eszközzésére 1906 évi július hó 31 napjának d. e. 12 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek, becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltek.

Kelt Szászvároson, 1906 évi július hó 12 napján.

Schuster Vilmos
kir. bir. végrehajtó

Sz. 152—1906. tkvi.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-c. 102. §-a értelmében ezenel közhirre teszi, hogy az algyógyi kir. járásbírósnak 1906. évi Sp. I. 70/6 számú végzése következtében Dr. Margita János, ügyvéd, által képviselt „Geogeană“ hit. intézet javára Pász Péter Iosif ellen 153 K 48 f. s jár. erejéig 1906. évi április hó 12-én foganatosított kielégítési végrehajtás után le- és felülfoglalt és 610 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: szarvasmarhák nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek az algyógyi kir. járásbírósnak 1906. évi V. 248/2 számú végzése folytán 153 kor. 48 fill. tőkekövetelés, ennek 1905. évi január hó 15 napjától járó 6% kamatai, 1/3 %

váltódíj és eddig összesen 108 kor. 94 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig, Homorod községében végrehajtást szenvedő lakásán leendő eszközzésére 1906. évi július hó 28-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-c. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltek.

Kelt Algyógy 1906. évi július hó 9 napján.

Ruszuly Imre,
kir. bir. végrehajtó.

Sz. 658—906 tkvi.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-c. 102. §-a értelmében ezenel közhirre teszi, hogy az algyógyi kir. járásbírósnak 1905 évi Sp. 1075/7 számú végzése következtében Dr. Szegő Henrik ügyvéd Bukur Gábor és Pász Petru ellen 8 K s jár. erejéig 1906 évi június hó 23-án foganatosított kie-

légítési végrehajtás után le- és felülfoglalt és 250 K becsült következő ingóságok u. m.: vasalt szekér, szilvas padak, cséplő és rosláló gép, mely ingok közül a gépek Dr. Vlad Aurel ügyvéd által képviselt „Ardeleana“ p. intézet javára 135 K s jár. erejéig 1906 június hó 24-én 1906 V. 135/1 sz. kiküldő végzés folytán felülfoglaltatták nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverés az algyógyi kir. járásbírósnak 1906 évi V. 393/2 számú 1/3% váltódíj és eddig összesen 29 K 47 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig Homorod községében végrehajtást szenvedő lakásán leendő eszközzésére 1906 évi július hó 28-ik jának d. e. 8 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltek.

Kelt Algyógy, 1906 évi július hó 8 napján.

Ruszuly Imre
kir. bir. végrehajtó